

- Sundby barnehage
- ÅRSPLAN
- 2011/2012

**Vi åpner dører mot verden og framtida og
Vi fanger opp barnets hundre språk**

Innholdsfortegnelse

■ Innholdsfortegnelse	side 2
■ Barnehageåret 2011/2012	side 3
■ Barnehagens visjon	side 4
■ Barnehagens verdigrunnlag	side 5
■ Barnehagens styringsverktøy	side 6
■ Sundby barnehages pedagogiske plattform	side 7
■ Reggio Emilia	side 8
■ Pedagogisk dokumentasjon	side 9
■ Barns rett til medvirkning	side 10
■ Forteller og leseglede	side 11
■ Barnehagen som læringsarena	side 12
■ Nærmiljø og sanfunn	side 13
■ Grupper – sosial kompetanse	side 14
■ Overgang barnehage skole	side 15
■ Mat i barnehagen	side 16
■ IKT med barna i barnehagen	side 17
■ Foreldre medvirkning	side 18
■ Diverse info	side 19
■ Personaloversikt	side 20
■ Aktiviteter 2011/2012	side 21

Barnehageåret 2011 / 2012

- Barnehageåret i Sundby barnehage fikk denne høsten en dramatisk start. Da det brant i barnehagen mandag 12 september måtte vi se oss om etter et nytt tilholdssted. Det ble Sjeseveien gamle skole. Heldig for oss at dette sto tomt . Det er et godt egnet sted for midlertidig opphold.
- Takk til dere foreldre som har tatt denne omveltningen så fint! Vi synes barna har taklet overgangen bra og funnet seg til rette, og dere ser av månedsbrevene hvordan personalet tilrettelegger det pedagogiske innholdet.
- I skrivende stund har vi ikke fått noen konkret tidspunkt for tilbakeflyting til Sundby. Så snart dette blir klart kommer vi ut med dato og hvordan det skal foregå.
- Vi ønsker barn, foreldre og personal et lærerikt og godt barnehageår !
- Dersom dere har spørsmål eller tilbakemeldinger så håper jeg dere tar kontakt!

Gunn Walle, styrer

Barnehagens visjon

- **Vi åpner dører mot verden og framtida og vi fanger opp barnas hundre språk**
- Sundby barnehage tlf. 35 97 26 19/
Sjeseveien 35 97 32 80
- Barnehagens mail :
gunn.walle@bamble.kommune.no

Verdigrunnlaget i Sundby barnehage

verdiene skal være synlige for brukerne våre og de skal prege vårt arbeidsmiljø

Disse verdiene skal ligge til grunn for alt arbeidet vårt :

- Mangfold
- Humor
- Respekt og lojalitet
- Romslighet
- Læring
- Omsorg og trygghet

Barnehagens styringsverktøy

- Lov om Barnehager. (ny utgave 1.januar 2006)
- §1 sier: "Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse med barnas hjem"

- Dette sikrer vi gjennom daglig kontakt i barnehagen, jevnlig foreldresamtaler og møtefora som foreldre råd og samarbeidsutvalg.

- Rammeplan for barnehager. (2006)
- Rammeplanen gir retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver for å sikre kvaliteten.
- Barnehagen skal være en arena for læring, der lek, omsorg, opplevelser og oppdragelse skal vektlegges.
- Rammeplanen understreker barns rett til medvirkning og at det er barnehagens oppgave å ta utgangspunkt i det enkelte barns forutsetninger og behov.
- Rammeplanen stiller tydelige krav til hvordan de voksne skal forholde seg til barn, og det stilles krav til de aktiviteter og opplevelser barnehagen tilbyr.
- Rammeplanens fagområder kommer til uttrykk i temaarbeidet og dokumentasjonen på avdelingene og i de aldersdelte gruppene.

Barnehagens pedagogiske plattform

Reggio Emilia

*Et barn har hundre språk
men fratras nittini.
Skolen og kulturen
skiller hodet fra kroppen.
Barna må tenke uten kropp,
og handle uten hode.
Leken og arbeidet,
virkeligheten og fantasien,
vitenskapen og fantasteriet,
Det indre og det ytre
gjøres til hverandres motsetninger.*

Loris Malaguzzi

På Sundby har vi latt oss inspirere av Reggio Emilia filosofien fra Italia og vi har tre hovedmålsetninger for vårt arbeide:

1. Personalet skal i møte med barn ha følgende BARNESYN:

Barn KAN. Barn har i kraft av seg selv evner til å forme sitt eget liv. Gjennom lek og aktiviteter FORSKER barnet på livet. Som personale er vi privilegert som får være observatør og medspillere i barnets forskning og læreprosesser. Barnet er selv BYGGEREN av sin kunnskap (ikke et tomt kar som skal fylles)

Dette forutsetter at personalet har en oppriktig interesse for barn:

- *At barnet møtes med anerkjennelse
- *At voksne LYTTER til barn.
- *At barn får delta aktivt i planlegging.
- *At barnas interesser og behov blir vektlagt og ivaretatt
- *At voksne kan UNDRE seg sammen med barn
- *At voksne stiller barn spørsmål
- *At voksne respekterer barns valg og standpunkter
- *At barn får TID og ROM til FORDYPNING
- *At barn får mulighet til å bearbeide opplevelser og erfaringer.
- *At barn får mulighet til å uttrykke seg gjennom alle sine 100 "språk"

Reggio Emilia

■ 2. DET FYSISKE MILJØET SOM DEN TRDJE PEDAGOG

■ Det fysiske miljøet skal tilrettelegges ut fra barnas behov

- Med vekt på stor variasjon i leker og aktivitetsmateriell. Det fysiske miljøet skal preges av tilgjengelighet, utfordring, utforskning og eksperimentering.
- Tydelighet, orden, estetikk og ulike kunstneriske uttrykk skal også prege barnehagen.

■ 3. Vi skal DOKUMENTERE det som skjer i barnehagen

- Personalet vil prøve å ivareta barnas ulike uttrykksformer, og synliggjøre hva som skjer i for eks. ulike lekesituasjoner, formingsprosesser osv. Dette vil vi gjøre ved å fotografere prosesser, formidle barnas egne ord og tanker via tapeopptak eller tekstskapning og presentere barnas ulike formingsprodukter gjennom utstillinger.
- **Fra dekorasjon til refleksjon.** Dokumentasjonen skal være noe mer enn dekorasjon. Det er en pedagogisk dokumentasjon når det fører til refleksjon. Samtaler med barna om dokumentasjonene vil være en del av dette.
- Rammeplan sier: *"Dokumentasjon kan være et middel for å få fram ulike oppfatninger og åpne for en kritisk og reflekterende praksis. Barns læring og personalets arbeid må gjøres synlig som grunnlag for refleksjon over barnehagens verdigrunnlag og oppgaver og barnehagen som arena for lek, læring og utvikling."*
- Vi skal være nysgjerrige på barns tenkning, refleksjon og læring
- Vi skal gi barna tid og rom til selv å være problemløser
- Vi skal videreutvikle barnehagen ved observasjon av hvordan barna bruker barnehagens rom og materialer.

Pedagogisk dokumentasjon

I SUNDBY BARNEHAGE HAR VI GÅTT FRA DEKORASJON TIL REFLEKSJON !

Det betyr at det vi henger opp ikke bare er til pynt, men har en hensikt.

Gjennom dokumentasjon vil vi synliggjøre viktige øyeblikk for barnet i hverdagen og løfte opp det barnet har laget eller uttrykket seg gjennom.

Det er når vi reflekterer over en dokumentasjon sammen med barnet eller personalet imellom at vi kan kalle det for en pedagogisk dokumentasjon.

Vi dokumenterer for barna :

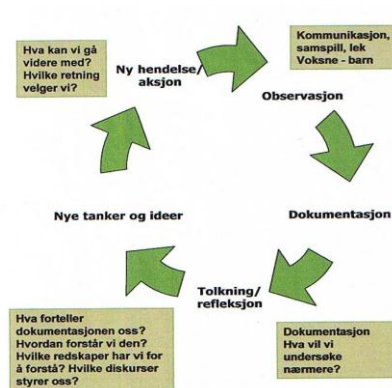
Barnet blir sett og hørt, det opplever å bli sett på som viktig, vi synliggjør barnets læring og erfaringer

Vi dokumenterer for personalet :

Det gir refleksjon rundt egen praksis, grunnlag for planarbeid, fanger opp hva barnet er opptatt av, tanker og ideer, utgangspunkt for samtaler med barna og foreldresamtaler.

Vi dokumenterer for foreldrene :

Viser barnas hverdag, viser hva de er opptatt av og lærer, utgangspunkt for samtaler mellom barn og foreldre og foreldresamtaler.

Barns rett til medvirkning

*”Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal få jevnlig mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet”
(barnehageloven §3)*

Både rammeplan og lov om barnehager presiserer **BARNES RETT TIL MEDVIRKNING.**

- I Sundby barnehage har barna medvirkning på egen hverdag. De har medinnflytelse på aktiviteter, lek og prosjekter/tema i løpet av dagen. De skal oppleve å bli hørt og oppmuntret til aktivt å uttrykke seg.
- Personalet er lydhøre overfor barnas mange uttrykksmåter og møter den enkelte med en positiv og respektfull holdning.

Forteller og leseglede

Alle kommunens barnehager har forteller og leseglede i fokus dette barnehageåret.

I Sundby barnehage gir vi barna oppmerksomhet når de vil fortelle for å fremme fortellerglede. Det leses hver dag og i samlinger fortelles det og det brukes rim og regler.

Disse metodene for å fremme forteller og leseglede gjøres på alle avdelingene.

Mål :

- Sundby barnehage **fanger opp** barnas forteller og leseglede i barnehagens hverdagsliv
- Sundby barnehage har **ansatte** som fremmer barnas forteller og leseglede
- **Barna** i Sundby barnehage viser forteller og leseglede

Vi har små språkgrupper og vi benytter et materiale som kalles ”snakkepakken”. Hver mnd. har vi noen ord som står i fokus – nøkkelord. Dette for å utvide barnas ordforråd. Vi har også laget språkposer med materiell til eventyr, sanger, regler, div. begrep etc.

- Barnehagen har kjøpt inn nye bøker for å øke barnas interesse og lyst til å lese
- Vi bruker drama og teater for å inspirere til fortellerglede hos barna
- Rollefigurene fyrmester Kjell Otto og madammen hans eller andre rollefigurer kommer av og til på besøk – noe vi tror inspirerer til fortellerglede.

Barnehagen som læringsarena

Vurdering

Sundby barnehage er en arena for læring.

Det er læring for barna og det er læring for personalet, og vi har ofte en lekende tilnærming.

Personalet er medspillere i barnas læreprosesser. Vi undrer oss sammen, utforsker sammen og gir barna muligheter til å uttrykke seg gjennom sine "100 språk". Det er en lærende lek.

- **Vurdering** av barnehagens virksomhet er grunnlaget for at vi skal kunne være en lærende organisasjonen. Dette er en prosess som pågår hele barnehageåret.
- Vurderingsarbeidet tar utgangspunkt i planer, mål, erfaringer, praksisfortellinger, dokumentasjon, observasjon og ressursanalyser.

Barnas vurderinger gjennom :

- Kroppsspråk, spørsmål og det barna forteller
- Interesser og det som fanger oppmerksomhet

Personalets vurderinger gjennom :

- Å være lydhør overfor" barnas hundre språk" – barnas mange uttrykksmåter – på hvilke måter barna gir tilbakemeldinger
- Dokumentasjon av barnets lek og samspill med andre
- Praksisfortellinger av barnas lek, observasjoner og ressursanalyser
- Planer og mål

Foreldrenes vurderinger gjennom :

- Daglig dialog
- Skjema på månedsbrev for tilbakemeldinger
- Foreldresamtaler
- Foreldreråd/samarbeidsutvalg
- Brukerundersøkelser

Nærmiljø og samfunn

Bamble sett med barnas øyne

Vi har valgt fagområdet **NÆRMILJØ OG SAMFUNN** som vårt fokus over en 5 års periode.

Barns medvirkning i det indre liv i barnehagen – det første skritt i deltakelse i et demokratisk samfunn .(rammeplan)

- Barnehagen skal legge vekt på kunnskap og tilknytning til : lokalsamfunn, natur, kunst, kultur, arbeidsliv, tradisjoner og levesett.
- Barnehagen skal bidra til at barna :
 - utvikler tillit til egen deltakelse i fellesskapet
 - erfarer at alle mennesker inngår i og bidrar til fellesskapet
 - får opplevelser og erfaringer i nærmiljøet
 - opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter
 - blir kjent med historikk i nærmiljøet
 - utvikler forståelse for ulike tradisjoner og levesett

5-års plan :

TEMA : Bamble sett med barnas øyne

MÅL for 5 års perioden : Når 6-åringen begynner på skolen skal hun/han ha innsikt i nærmiljøet og vite noe om samfunnet vårt .

TEMA for 2011/12 : Kystkulturen i Bamble

MÅL : Vi blir kjent med kystkulturen vår gjennom fortellinger, historier og opplevelser gjennom hele året.

Hver avdeling lager undertema og mål for perioden ut fra dette overordnede målet. Se planer som kommer ut.

Grupper – sosial kompetanse

- Barnehagen jobber med kystkultur både i grupper og som samlet avdeling. Gruppene kan være små eller store alt etter som hva som skal skje, og gruppeaktivitetene skjer tirsdag – fredag.

Ved å veksle på små og store grupper får barna kompetanse på samhandling med andre barn på ulike vis.

"Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt felleskap" (barnehageloven §2).Rammeplanen sier "tidligere erfaringer med jevnaldrende har stor betydning for barns samspillsferdigheter og gjør barnehagen til en viktig arena for sosial utvikling, læring og etablering av vennskap. Alle barn i barnehagen, uansett alder, kjønn, etnisk bakgrunn og funksjonsnivå, må få likeverdige muligheter til å delta i meningsfulle aktiviteter i et felleskap med jevnaldrende". (rammeplan s. 27/28)

Rammeplanen vektlegger også læring, lek og språklig kompetanse. Ved at barn er sammen i mindre grupper, fremmes barns læringsutbytte, lekeferdigheter og språklig kompetanse.

- Førskolegruppa, som er "Gummitigere" består av alle 5-åringene i barnehagen. De har sitt eget opplegg på tirsdager og torsdager. Tirsdag er det skoleforberedende aktiviteter inne og torsdag skjer det aktiviteter ute.

Overgang barnehage skole

- **MANGE INTELLIGENSER.**

- I Bamble kommune skal barn og unge møte et helhetlig opplæringsløp fra helsestasjon, barnehage, grunnskole og videregående skole. Både i barnehagene og skolene i Bamble arbeider vi ut i fra Howard Gardeners teori om de mange intelligenser. Alle barn er født med potensiale og utviklingsmuligheter innenfor åtte ulike intelligenser. Alle er gode på noe, men det vil i løpet av livet variere hvilke intelligenser som er mest fremtredende. MI blir en metode til å stimulere og utvikle våre intelligenser, eller ulike språk som Reggio Emilia filosofien snakker om.

Vi snakker gjerne om 8 intelligenser: språklig, naturalistisk, visuell, sosial, logisk/matematisk, individualistisk, kinestetisk og musikalsk.

- Vi ser **en rød tråd** gjennom vårt arbeid med verdier, mange intelligens, fagområdene i rammeplanen og Reggio Emilia-filosofien.
- **PORTE FOLIO** er en del av overgangsrutinene mellom skole og barnehage.
- Alle barn i Bamble får en Porte Folio som skal følge dem gjennom hele skoleløpet. Dette er en perm de får i barnehagen før de begynner på skolen hvor vi har samlet et utvalg av det beste fra årene i barnehagen. Det skal også settes inn i permen fra hvert år på skolen.
- Overgangsrutinene inneholder også en foreldresamtale på våren før skolestart hvor det klargjøres hvilke informasjon som skal videreføres til skolen. Hensikten er å gjøre overgangen så god som mulig for barnet.

Mat i barnehagen

KOSTHOLD I BARNEHAGEN

Barnehagen har full kost. Det vil si at barna får 3 måltider om dagen, varmmat en dag i uka og frukt 2 dager i uken. Frukt utover dette tas med hjemmefra

Sundby barnehage er en fiskesprell-barnehage hvor målsettingen er at fisk og annen sjømat skal inngå i det daglige mattilbudet i barnehagen. Les mer om prosjektet på: <http://www.fiskesprell.no>

Vårt FORMÅL med måltidet er:

Barna skal få nok og riktig næring og energi.
Måltidet skal være et hyggelig møtested for alle deltagere.
Vi skal ha en god samtale ved bordet.
Barn skal få trening i å smøre/spise selv.
Barn skal oppleve mestring.
Godt samspill barn/barn og barn/voksen
Maten skal være sunn, variert og innbydende.
God bordskikk skal prege måltidet.

- Hver fredag serveres det noe varmt til 11-måltidet. Annenhver fredag skal det være fisk.
Meny for hver mnd. kommer som oppslag på tavlene i garderoben.
- Vi har generelt lite sukker i kostholdet i barnehagen og ingen sukkerholdige påleggsslag.

BURSDAG I BARNEHAGEN

Vi feirer alle barnebursdager i barnehagen så nært opp til dagen som mulig. Bursdagsbarnet skal være i fokus denne dagen. Vi annonserer bursdagen med skrift på vinduet og henger opp flagg. Barnet får velge kappe og krone, vi sender opp "raketter" og synger bursdagssang. Bursdagsbarnet velger i forkant om det skal serveres frukt, kake eller is. På Bikuben velger barna mellom is eller frukt.

IKT med barna i barnehagen

- Det utarbeides i disse dager en felles plan for IKT-arbeid i barnehagene. Denne vil inneholde både en standard på IKT-utstyr og hvordan det skal jobbes med IKT sammen med barna.
- Sammen med barna skal vi:
- Bruke internett til å finne informasjon
- Ta bilder og lage dokumentasjon
- Bruke pc
- Bruke annet IKT-utstyr

Foreldremedvirkning

■ FORELDRERÅD/SAMARBEIDSUTVALG

- Alle foreldre er medlemmer i foreldrerådet.
 - Foreldrerådet skal fremme fellesinteresser og bidra til et godt samarbeide mellom hjem og bhg
 - Foreldrerådet velger 3 representanter til samarbeidsutvalget.(en fra hver avdeling)
 - Samarbeidsutvalget har repr. fra foreldre, personale og eier (politiker). Styrer er sekretær i samarbeidsutvalget
- **Foreldrerepr** : Mari E. Kåsa tlf. 41474975
Atle Steen Hansen tlf. 47754926,
Camilla Heggeli tlf. 40462160

■ **Personalrepr** :Lisa Eilertsen, Tone Bjørnstad,

Dise kylstad

■ DAGLIG SAMARBEID

- I garderoben kan vi utveksle beskjeder og generell informasjon.
- Sensitiv informasjon tar vi i enerom
- Vi forsøker å møte i garderoben, men når vi serverer frokost,er det ikke alltid mulig å gå fra. Da er det fint at dere følger barnet inn slik at vi kan ta imot dere der.

■ FORELDRESAMTALER

- Oppstartssamtale tilbyes nye foreldre.
- I løpet av barnehageåret tilbyes alle foreldre 2 foreldresamtaler.
- Ved behov ber barnehagen eller foreldre om ekstra samtale.
- Ressursanalysen der barnets sterke sider belyses vil være utgangspunkt for foreldresamt.

■ FORELDREMØTER

- Vi arrangerer minimum 2 foreldremøter i året.
- Et møte på høsten for alle foreldre
- Et møte på våren for foreldre til nye barn

Diverse informasjon

- **Tørking av tøy i barnehagen**

Barnehagen har ikke anledning til å tørke barnas tøy som dresser, regntøy, støvler etc.

Dette fordi søkk våte dresser ikke tørker til neste dag når 18 dresser henger tett. Det blir også et rått og usunt inn klima der barna skal være, og all den tiden personalet har brukt til å ordne med tøy skal de bruke sammen med barna.

Dresser og støvler henger på barnas knagger i gangen. Dere må sjekke om det er i orden, evt. ta det med hjem for tørk eller vask.

Vi håper dette går greit !

- **HMS i barnehagen**

Barnehagen har mange rutiner i forhold til HMS for å sikre barnas sikkerhet den tiden de er i barnehagen.

Dette er noen rutiner som vi daglig gjennomfører og som det kan være greit for dere foreldre å vite :

Tellerutine. Personalet teller barna flere ganger hver dag for å sikre at vi har oversikt.

Ansvar ute. Det skal alltid være personale på de sidene av huset hvor det er barn. På slutten av dagen når det er færre personale igjen, gås det rundt rundt huset for å se til barna.

Ansvar på tur. Personalet har ansvar for en liten gruppe med barn hver når de går på tur. Dette for å sikre at det hele tiden er oversikt over barna.

- **Til slutt en liten oppfordring :**

Kjør forsiktig inn på parkeringsplassen. Barna kan plutselig løpe ut. Lukk alltid porten !

Si alltid fra til personalet når du kommer med barnet om morgenen og henter om ettermiddagen.

Det er fint at vi kan være sammen om å ta vare på barnas sikkerhet !

Personaloversikt

■ Bikuben

- Line Johansen pedagogisk leder
- Anette Tangen førskolelærer
- Gro Botten assistent
- Guro Tveitereid fagarbeider
- Tone Bjørnstad fagarbeider

■ Froskebua

- Lissbeth T.Varnes pedagogisk leder
- Dise Kylstad fagarbeider
- Grete Christensen assistent
- Mona S. Bortne assistent

■ Kaninstua

- Sylvia Sørensen pedagogisk leder
- Marta Råmundsen fagarbeider
- Lisa Eilertsen fagarbeider
- Mona S. Bortne assistent
- Torstein Vala lærling

- Lene Brattland støttepedagog
- Gunn Walle styrer
- Kristine Ødegården vikar

Aktiviteter 2011/2012

Planleggingsdag	02.09.11	Planleggingsdag	02.01.12
Foreldremøte	06.09.11	Foreldrekafe	13.01.12
Foreldremøte vedr. brann	14.09.11	Karneval/ fastelaven	17.02.12
Aktivitetsdag	18.10.11	Vinteraktivitetsuke	05-09.03.12
Fotografering i bhg	24.10.11	Påskefrokost	29.03.12
Rikskonserene i bhg		Vårdugnad	26.04.12
Morgengry	14.11.11	Sykkeldag	03.05.12
Julevandring i bhg	28.11.11	17-mai-forberedelser	16.05.12
Lucia	13.12.11	Overnatting i bhg for Gummitigerne.	31.05.12
Juleballade 5 åringene L. barnesk.	desember	Foreldremøte for nye foreldre	05.06.12
Nissefest	16.12.11	Sommerfest	juni
Juleverksted	desember	Planleggingsdag	07-08.06.12

Rammeplanens 7 fagområder står omtalt på de siste sidene i årsplanen på nettet. Barnehagens nettside har også link til rammeplanen.

Fagområdene

Rammeplanen deler inn i 7 ulike fagområder som barnehagen skal jobbe med. De neste sidene er fra rammeplanen. Hvordan vi jobber med dette i barnehagen vil dere få vite i månedsbrev og skriv fra de ulike gruppene, samt dokumentasjon.

1.KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- * lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne
- * videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- * Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.
- * Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping
- * Lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver
- * Blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m

2. KROPP, BEVELGELSE OG HELSE

I løpet av småbarnsalderen tilegner barna seg grunnleggende motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, fysiske egenskaper, vaner og Innsikt i hvordan de kan ivareta helse og livskvalitet. Barn er kroppslig aktive, og de uttrykker seg mye gjennom kroppen. Gjennom kroppslig aktivitet lærer barn verden og seg selv å kjenne. Gjennom arbeid med kropp, bevegelse og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- Får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring
- Skafter seg gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser og utfordringer
- Videreutvikler sin kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motoriske følsomhet
- Får gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider
- Utvikler glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer og får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på naturen
- Utvikler forståelse og respekt for egen og andres kropp og for at alle er forskjellige
- Får kunnskap om menneskekroppen og forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold

■ 3. KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

Barnehagen må gi barn mulighet til å oppleve kunst og kultur og til selv å uttrykke seg estetisk. Å være sammen om kulturelle opplevelser og å gjøre eller skape noe felles, bidrar til samhörighet. Barn skaper sin egen kultur ut fra egne opplevelser. Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- Utvikler sin følsomhet til å lytte, iaktta og uttrykke seg gjennom allsidige møter med og refleksjon over kultur, kunst og estetikk
- Styrker sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk
- Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- Utvikler sin evne til å bearbeide og kommunisere sine uttrykk og gi varierte uttrykk gjennom skapende virksomhet
- Utvikler elementær kunnskap om virkemidler, teknikk og form for å kunne uttrykke seg estetisk i visuelt språk, musikk, sang, dans og drama
- Opplever at kunst, kultur og estetikk bidrar til nærhet og forståelse

■ 4.NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

Naturen gir rom for et mangfold av opplevelser og aktiviteter til alle årstider og i all slags vær. Naturen er en kilde til skjønnhetsopplevelser og gir inspirasjon til estetiske uttrykk. Fagområdet skal bidra til at barn blir kjent med og får forståelse for planter og dyr, landskap, årstider og vær. Gjennom arbeid med natur, miljø og teknikk skal barnehagen bidra til at barna:

- Opplever naturen og undring over naturens mangfoldighet
- Opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen
- Får erfaringer med og kunnskaper om dyr og vekster og deres gjensidige avhengighet og betydning for matproduksjon
- Lærer å iakttå, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verdenen
- Erfarer hvordan teknikk kan brukes i leken og hverdagslivet

■ 5 ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier og holdninger. Religion og livssyn legger grunnlaget for etiske normer. Barnehagen skal reflektere og respektere det mangfoldet som er representert i barnegruppen, samtidig som den skal ta med seg verdier og tradisjoner i den kristne kulturarven. Gjennom arbeidet med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna:

- Erfarer at grunnleggende spørsmål er vesentlige, ved at det gis anledning og ro til undring og tenkning, samtaler og fortellinger
- Tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier
- Utvikler toleranse og interesse for hverandre og respekt for hverandres bakgrunn, uansett kulturell og religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- Får innsikt i kristne grunnverdier og deres plass i kulturen
- Får kjennskap til kristne høytider og tradisjoner
- Får kjennskap til tradisjoner knyttet til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen
- Blir kjent med religion, etikk og filosofi som del av kultur og samfunn

■ 6. NÆRMILJØ OG SAMFUNN

Barns medvirkning i det indre liv i barnehagen kan være første skritt for å få innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Barnehagen skal bidra til at barn møter verden utenfor familien med tillitt og nysgjerrighet. Den skal legge vekt på å styrke kunnskap om og tilknytning til lokalsamfunnet, natur, kunst og kultur, arbeidsliv, tradisjoner og levesett. Gjennom arbeid med naturmiljø og samfunn skal bidra til at barna:

- Utvikler tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet
- Erfarer at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap
- Blir kjent med og deltar i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet
- Opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter
- Blir kjent med noen historiske endringer i lokalmiljø og samfunn
- Utvikler forståelse for ulike tradisjoner og levesett
- Blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sagn og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv

■ 7. ANTALL, ROM OG FORM

Barn er tidlig opptatt av tall og telling, de utforsker rom og form, de argumenterer og er på jakt etter sammenhenger. Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter utvikler barna sin matematiske kompetanse. Barnehagen har et ansvar for å oppmuntre barns egen utforskning og legge til rette for tidlig og god stimulering. Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna:

- Opplever glede over å utforske og leke med tall og former
- Tilegner seg gode og anvendbare matematiske begreper
- Erfarer, utforsker og leker med form og mønster
- Erfarer ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne
- Erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering

